

راهبردهای قدرت برتر دفاعی منطقه در حوزه نظامی بر اساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی

سجاد کوچکی^۱، افشار محبی^۲، حسین سبزی^۳

پذیرش مقاله: ۹۶/۰۷/۱۹

دریافت مقاله: ۹۶/۰۵/۱۴

چکیده

توان دفاعی یک جامعه را نمی‌توان در توان نظامی آن خلاصه نمود. ترکیبی از توان نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، علم و فناوری و جغرافیایی توان دفاعی جامعه را می‌سازد. به اعتقاد بسیاری از راهبردها، معیار نهایی قدرت ملی و دفاعی، توانمندی نظامی است. هدف اصلی این مقاله تدوین راهبردهای کسب قدرت برتر دفاعی منطقه در حوزه نظامی بر اساس سند ۱۴۰۴ شمسی و عوامل و شاخص‌های مرتبط با آن می‌باشد. در این پژوهش از روش توصیفی و استنباطی استفاده شده است. جامعه آماری شامل کارشناسان و خبرگان در امور فرهنگی و دفاعی می‌باشند و حجم نمونه به صورت هدفمند ۳۰ نفر انتخاب گردیده‌اند. بر این اساس، با استفاده از روش تجزیه و تحلیل SWOT، هر یک از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید با توجه به محیط داخلی و خارجی کشور شناسایی و راهبردهای مناسب انتخاب گردیدند و با استفاده از روش TOPSIS راهبردها، اولویت‌بندی و در نهایت ۷ راهبرد برتر در حوزه نظامی انتخاب و پیشنهاد شد.

کلمات کلیدی: راهبرد دفاعی، قدرت نظامی، قدرت برتر دفاعی، قدرت منطقه‌ای

^۱ دکتری مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

^۲ دانشجوی دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

^۳ دانشجوی دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) fh93.sabzi@gmail.com

مقدمه

توان دفاعی یک جامعه را نمی‌توان در توان نظامی آن خلاصه نمود. ترکیبی از توان نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، علم و فناوری و جغرافیایی توان دفاعی جامعه را می‌سازد (ناظمی اردکانی، ۱۳۹۳: ۷۲). به‌طورقطع، قدرت نظامی یکی از مهم‌ترین ابعاد قدرت و شاید آشکارترین آن به شمار می‌رود. به اعتقاد بسیاری از راهبردی‌پردازها، معیار نهایی قدرت ملی و دفاعی، توانمندی نظامی است؛ از سوی دیگر نیروهای نظامی هر کشوری پشتیبان پیگیری سیاست‌های ملی می‌باشند (مرادیان، ۱۳۸۷: ۱۷۲). کشورها در محیطی بسر می‌برند که در آن امنیت آن‌ها مورد تهدیدهای داخلی و خارجی فراوان و همیشگی قرار دارد. یکی از مهم‌ترین مسائلی که در حوزه قدرت و توانمندی نظامی مطرح است، بررسی و شناخت عناصر و فاکتورهای مؤثر بر قدرت نظامی و امکان محاسبه قدرت نظامی کشورها در مقایسه با سایرین است (زرقانی، ۱۳۹۱: ۱).

با توجه به شرایط متغیر و پرشتاب محیطی منطقه‌ی آسیای جنوب غربی و حضور بیگانگان و مسابقه‌ی تسلیحاتی و اختلافات شدید میان همسایگان، و عدم قطعیت در پیش‌بینی تحولات آینده‌ی منطقه، حال با توجه به مشکلات موجود داشتن یک تصویر شفاف و روشن از موقعیت و جایگاه قدرت نظامی کشور حائز اهمیت است. در این تحقیق با بررسی دقیق محیط داخلی و خارجی و تعیین موقعیت و جایگاه کشور در بین رقبا و دشمنان منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و همچنین تعیین وضع موجود و مطلوب برابر اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی به تدوین راهبردهای کسب قدرت برتر دفاعی پرداخته شده است. بنا بر چنین اهمیتی است که به یکی از مبرم‌ترین نیازهای دفاعی کشور، در یکی از حساس‌ترین برهه‌های تاریخی حیات ملت بزرگ ایران خواهد پرداخت. با توجه به موارد مطروحه فقدان راهبردهای مدون و شفاف مبتنی بر اقتضائات حال و آینده، برای تحقق قدرت برتر دفاعی منطقه بر اساس سند چشم‌انداز به‌عنوان یک مسئله‌ی مهم در حوزه‌ی دفاعی کشور مشهود است. که همین امر باعث فقدان یک ادبیات منسجم و اشتراک نظر در حوزه‌ی دفاعی کشور جهت تحقق اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی گردیده است.

مبانی نظری

الف- پیشینه تحقیق:

در چند سال اخیر تعدادی پژوهش در خصوص قدرت ملی، دفاعی و نظامی تدوین گردیده، اما تحقیقی مشابه با عنوان راهبردهای قدرت برتر دفاعی منطقه در حوزه نظامی تاکنون انجام نشده است و از این حیث تحقیق پیش رو دارای نوآوری می‌باشد. در این قسمت مقاله‌ای که در مورد بحث قدرت نظامی کار شده، و در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته به‌طور مختصر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

محسن مرادیان در مقاله‌ی خود با عنوان «شاخص‌های اصلی سنجش قدرت نظامی کشورها» به این نتیجه می‌رسد که استفاده از شاخص‌های فراوان برای سنجش قدرت نظامی کشورها، تنها اطمینان تحلیل‌گران را نسبت به یافته‌های خود افزایش می‌دهد.

محمود عسگری در مقاله‌ی خود با عنوان «شاخص‌های قدرت منطقه‌ای» بعد از تبیین جایگاه قدرت‌های منطقه‌ای در سیاست بین‌الملل، ضمن تعریف شاخص، کارکردهای آن‌ها نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ب- چارچوب نظری:

از میان مراحل مدیریت راهبردی (تدوین، اجرا و ارزیابی) در این مقاله فقط به تدوین راهبردهای کسب قدرت برتر دفاعی منطقه در حوزه‌ی نظامی با رویکرد تحلیلی و با در نظر گرفتن وضع موجود و وضع آینده ۱۴۰۴ شمسی پرداخته شده و ابعاد قدرت دفاعی متناظر با ابعاد قدرت ملی در نظر گرفته شده است.

ج- مفهوم‌شناسی:

- مفهوم عناصر تشکیل‌دهنده قدرت نظامی:

قدرت نظامی عبارت است از توانایی یک ملت برای محافظت از کشور و منافع ملی، کمک به متحدان و دستیابی به اهداف ملی. قدرت نظامی دارای دو بعد کمیت و کیفیت می‌باشد. در برخی از منابع دو فاکتور بسیج ملی و صنایع نظامی را نیز محاسبه نموده‌اند (زرقانی، ۱۳۸۸: ۷). عناصر تشکیل‌دهنده قدرت نظامی شامل اهداف، دکترین، سیاست‌ها و استراتژی‌های نظامی، سازمان و تشکیلات نظامی، فنون و تکنولوژی نظامی، تسلیحات و تجهیزات و بودجه دفاعی می‌باشد (جمشیدی، ۱۳۸۴: ۴).

- اهداف، دکترین، سیاست‌ها و راهبردهای نظامی:

به نظر می‌رسد با توجه به تجارب به‌دست‌آمده از جنگ‌های آمریکا در خلال ۱۵ سال اخیر و شیوه جنگ این کشور، دکترین نظامی ایران بر مبنای بازدارندگی قرار گرفته و به‌سوی دکترین دفاعی ناهمگون گرایش یافته است. این رهنامه دارای ارکان زیر است:

- استفاده از دفاع عامل و غیرعامل
- تأکید بر نیروی انسانی در ابعاد کمی و کیفی در کنار استفاده بهینه و حداکثری از فناوری‌های نوین دفاعی قابل دسترس
- تقویت توان قدرت افکنی با ارتقای توان موشکی، هوایی و دریایی
- حفظ و تقویت انسجام درونی
- کاربست شیوه‌های ابتکاری برای استفاده از نقاط قوت خودی و ضربه زدن به نقاط آسیب‌پذیر دشمن و رفع نیازمندی‌های بخش دفاع
- آسیب زدن به منافع دشمن و متحدانش
- مردمی نگاه‌داشتن دفاع (عسگری و آفاخانی ۱۳۹۱: ۱۴۰).

همان‌گونه که عالی‌ترین مقام‌های رسمی دولت جمهوری اسلامی ایران بارها اعلام نموده‌اند، رهنامه ایران دارای ماهیتی تدافعی است. مطالعه ادبیات و دیدگاه‌های وزاری دفاعی ایران از سال ۱۳۸۸ - ۱۳۷۰ بیانگر این نکته می‌باشد. برای مثال سردار سرتیپ احمد وحیدی، وزیر دفاع وقت جمهوری اسلامی ایران به‌صراحت بیان داشتند: رهنامه (دکترین) امنیت ملی ایران مبتنی بر اصل بازدارندگی است و سلاح هسته‌ای در آن هیچ جایگاهی ندارد (وحیدی، خبرگزاری برنا، مورخه ۱۳۹۰/۷/۵).

هشت سال دفاع مقدس، فرهنگ راهبردی، محیط امنیتی پیچیده و تمایل برای تبدیل شدن به قدرت منطقه‌ای، مؤلفه‌هایی هستند که نوع خاصی از سیاست دفاعی را برای کشورمان تعریف می‌نمایند. بنابراین سیاست دفاعی کشور، نمی‌تواند و نباید نسبت به این عوامل، بی‌تفاوت باشد؛ چراکه دوران هشت سال دفاع مقدس، «تجربه‌ای عملی»، فرهنگ راهبردی، «بستر واقعی»، محیط امنیتی، «ظرف عملیاتی» و تمایل جمهوری اسلامی ایران برای تبدیل شدن به قدرت منطقه‌ای، «افق ناگزیر آینده» است (عسگری و آفاجانی، ۱۳۹۱: ۱۳۴). همچنین سیاست دفاعی کشور مبتنی بر دفاع همه‌جانبه و بازدارندگی می‌باشد (همان: ۱۷۳). راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران بر پایه تدابیر

مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا، «دفاع بازدارنده یا بازدارندگی» می‌باشد، که بارها به آن تأکید و اشاره شده است. برای مثال معظم له در سفرشان به استان همدان در جمع نیروهای نظامی اظهار داشتند: «ارتش و سپاه پاسداران در چارچوب راهبرد دفاع بازدارنده و مقتدرانه از آمادگی کامل برخوردارند» (امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۳/۴/۱۸).

– سازمان و تشکیلات نظامی نیروهای مسلح:

از سه نهاد جداگانه به نام‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران (شامل: نیروی زمینی، هوایی، دریایی و قرارگاه پدافند خاتم‌الانبیا (صلی‌الله‌علیه) مسئولیت حفظ تمامیت ارضی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (شامل: نیروی زمینی، نیروی هوافضا، نیروی دریایی، نیروی مقاومت بسیج، نیروی قدس) سپاه پاسداران مسئولیت پاسداری از انقلاب اسلامی و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران تشکیل می‌شود. همگی این نیروها زیر نظر ستاد کل نیروهای مسلح قرار گرفته و فرماندهان همه آن‌ها توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران انتخاب می‌شود. وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح کار برنامه‌ریزی و تهیه امکانات برای نیروهای نظامی را بر عهده دارد و به‌طور مستقیم در عملیات نظامی شرکت نمی‌کند (پورشاسب، ۱۳۸۶: ۱۲۱). بسیج از مجموعه شبه‌نظامیان داوطلب تشکیل می‌شود که به‌عنوان اعضای فعال و ویژه بسیج دارای آموزش و مهارت نظامی بوده و آمادگی دفاع را دارند. تعداد افراد عضو بسیج به ۱۲/۶ میلیون نفر می‌رسد که حدود ۳ میلیون از آن‌ها را زنان آموزش‌دیده تشکیل می‌دهند (کاظمی اردکانی، ۱۳۹۳: ۸۲).

– کمیت و کیفیت تسلیحات و تجهیزات و نیروی انسانی نظامی ج.ا.ا.:

رتبه‌بندی جمهوری اسلامی ایران در بعد نظامی در بین کشورهای منطقه از لحاظ تعداد ادوات جنگی و تعداد کارکنان نیروهای مسلح رتبه‌ی سوم را بعد از ترکیه و پاکستان دارا می‌باشد و رژیم اشغالگر قدس و عربستان در رتبه‌ی چهارم و پنجم قرار می‌گیرند (زرقانی، ۱۳۸۸: ۱۷۶).

– فناوری دفاعی و صنایع دفاعی داخلی:

با پایان جنگ تحمیلی، دوران بازسازی در کشورمان آغاز شد. در این دوران، بازسازی ساختار تسلیحاتی در دستور کار نیروهای مسلح به‌ویژه وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح قرار گرفت (شمخانی، زمستان ۱۳۸۰). بنابراین با پیگیری سیاست خودکفایی و خوداتکایی از سوی دولت مردان به تدریج ایران توانست بسیاری از نیازهای دفاعی خود را مرتفع نماید. البته در کنار برنامه خوداتکایی، جمهوری اسلامی بنا به نیاز در برهه‌ای از زمان، به واردات سلاح و تجهیزات روی آورده و گاهی اوقات در قالب همکاری‌های دفاعی، اقدام به ساخت تجهیزات دفاعی با

مشارکت کشورهای دیگر نموده است. موفقیت‌های بی‌نظیر کشورمان در دستیابی به فناوری‌ها و تسلیحات جدید و پیشرفته، حاصل مجاهدت‌های بی‌وقفه متخصصان و کارشناسان جوان ایران عزیز است (عسگری و آقاجانی، ۱۳۹۱: ۱۴۹). این تدبیر پیش‌ازاین در اسناد ملی کشور نیز منعکس شده است. برای مثال در بند ۱ ماده ۱۲۱ قانون برنامه چهارم آمده بود دولت باید مؤلفه‌های بینه دفاعی با تکیه بر نوسازی و هوشمندسازی تجهیزات، ارتقاء منابع انسانی و سامانه‌های فرماندهی «واپایش (کنترل)، فرماندهی، رایانه، ارتباطات و اطلاعات» را تقویت کند (قانون برنامه چهارم توسعه، ۱۳۸۳: ۱۵۸). در مجموع، با توجه به انتخاب رهنامه جنگ ناهمگون از سوی جمهوری اسلامی، تمرکز بر توسعه تجهیزات و سامانه‌های جدید و محوری، اصل انتخاب را هدایت می‌کند (همان: ۱۵۰).

بودجه نظامی

در آخرین آمار و اطلاعات داده شده از سوی موسسه بین‌المللی مطالعات راهبردی در موازنه نظامی سال ۲۰۰۸، متوسط هزینه‌های دفاعی ایران در سال ۲۰۰۶ بر مبنای درآمد متوسط سرانه برابر با ۱۱۰ دلار اعلام شده که این میزان ۵۵ درصد متوسط جهانی و پایین‌تر از بیشتر کشورهای جهان است. بررسی به‌عمل آمده نشانگر آن است که بودجه نظامی متوسط کشورهای آسیای جنوب غربی و شمال آفریقا بر مبنای درآمد سرانه ۲۳۱ دلار بوده که این میزان نیز ۲/۱ برابر بودجه نظامی ایران بوده است (عسگری و آقاجانی، ۱۳۹۱: ۱۵۹).

روش‌شناسی

نوع و روش تحقیق:

پژوهش حاضر از لحاظ نوع تحقیق در زمره تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای دسته‌بندی می‌گردد. این پژوهش از لحاظ روش تحقیق نیز در ردیف تحقیقات توصیفی-تحلیلی با روش آمیخته (کمی و کیفی) دسته‌بندی می‌گردد.

روش جمع‌آوری داده‌ها و ابزار آن:

در این پژوهش ابتدا با مطالعات اکتشافی، کلیه اسناد بالادستی از جمله تدابیر و فرمایشات فرماندهی معظم کل قوا، سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران و قانون برنامه پنج‌ساله چهارم و پنجم جمهوری اسلامی ایران در حوزه نظامی و مرتبط با دفاع مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. پژوهشگر پس از استخراج گویه‌ها و سنجش روایی و پایایی آن‌ها، گویه‌ها را در قالب

پرسشنامه در حوزه‌ی نظامی تهیه‌کرده و بدین ترتیب ابزار گردآوری پژوهش به‌صورت پرسشنامه آماده گردید. همچنین از ابزار مصاحبه به‌منظور احصاء نظر خبرگان حوزه‌ی نظامی استفاده‌شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها:

در این پژوهش در تجزیه و تحلیل به دو شیوه به شرح زیر عمل شده است:

الف) روش توصیفی: در این روش میانگین، میانه، مد و نمای اطلاعات پژوهش محاسبه گردید.

ب) روش استنباطی:

۱) ضریب لاشه: برای تعیین روایی سؤالات طراحی شده.

۲) ضریب آلفای کرونباخ: برای تعیین پایایی سؤالات طراحی شده (بالتر از ۰/۶) تائید گردید.

۳) رگرسیون جهت تعیین سهم هرکدام از مؤلفه‌ها و شاخص‌های قدرت نظامی، در تحقق قدرت برتر دفاعی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران در حوزه نظامی.

۴) رتبه دهی فریدمن (برای اولویت‌بندی راهبردهای قدرت برتر دفاعی منطقه در حوزه نظامی)

۵) روش SWOT برای تدوین راهبرد و TOPSIS برای اولویت‌بندی راهبردها.

جامعه آماری: جامعه آماری این پژوهش کلیه محققان، کارشناسان، و خبرگان حوزه‌ی نظامی کشور که سابقه و تجربه‌ی مدیریت در سطوح بالایی (در نهادهای سیاست‌گذار و اجرایی دفاعی کشور) را داشته باشند، به‌عنوان جامعه آماری این تحقیق شناخته می‌شوند. نمونه آماری تعداد ۳۰ نفر از جامعه آماری، به‌صورت هدفمند انتخاب گردیدند.

تعریف عملیاتی متغیرها

قدرت نظامی: قدرت نظامی عبارت است از قدرت نیروهای مسلح یک کشور توأم با سایر توانایی‌های ملی و توان زمامداران آن کشور در به‌کارگیری این نیروها جهت تحقق اهداف امنیت ملی (چگینی، ۱۳۸۴: ۱۹۲).

قدرت منطقه‌ای: به عقیده برخی اندیشمندان هر کشوری در عرصه روابط بین‌الملل جایگاه و موقعیتی را می‌تواند برای خود تعریف نماید. این تعریف تابعی از مؤلفه‌های گوناگون است این مؤلفه‌ها که مبنای تعریف وضعیت هر کشور در نظام بین‌الملل می‌باشد عبارت‌اند از: قدرت نظامی، اقتصادی، دسترسی اطلاعاتی، پیشگامی در جریان تولید علم، بهره‌مندی از فناوری‌های نوین و پیشرفته و قابلیت‌های ملی (نظیر فرهنگ و پیشینه تاریخی، وضعیت جغرافیایی، جمعیت، ژئوپلیتیک کشور و سرانجام سطح توقعات (عسکری، ۱۳۸۶: ۶۸).

راهبرد دفاعی: راهبرد دفاعی در فرهنگ دفاعی-امنیتی، علم و هنر به‌کارگیری همه قدرت کشور در جهت مقابله با تهدید یا تهدیدات علیه امنیت ملی است (نوروزی، ۱۳۸۵: ۹۶). در راهبرد دفاعی بحث این است که چگونه از تمام ابعاد قدرت ملی برای دستیابی به اهداف دفاعی کشور استفاده نماییم (افشردی؛ ۱۳۸۶: ۷).

قدرت برتر دفاعی منطقه: بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود قدرت منطقه‌ای نظیر: ژئوپلیتیک، قدرت مرجع بودن یا همان قاعده‌سازی و ساختارسازی، ایجاد ارتباطات متقابل و انتخاب شیوه‌های مناسب منابع قدرت (سخت، نرم، هوشمند) با به‌کارگیری منابع مادی و معنوی قدرت دفاعی-ارتقاء شاخص‌ها و ظرفیت مؤلفه‌های سیاسی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، نظامی، علمی و فن‌آوری، زیستی و ژئوپلیتیکی آن و ایجاد امنیت داخلی در مقایسه با ۲۳ کشور موجود در منطقه‌ی آسیای غربی (مطالعات گروهی دوره ششم سیاست دفاعی، ۱۳۹۴: ۸۵).

سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی؛ در این سند برای جامعه ایرانی تبلور ویژگی‌های مانند: «امن بودن، مستقل بودن و مقتدر بودن، با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه‌جانبه و پیوستگی مردم و حکومت» ذکر شده است. مسلماً تحقق اهداف مطروحه در سند مذکور، نیازمند رعایت نکات و الزامات زیر است: (پورعزت، ۱۳۸۹: ۱۹۵).

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

ماحصل نظرخواهی در خصوص قدرت نظامی و کسب قدرت برتر دفاعی کشور در منطقه جنوب غرب آسیا (بر اساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی)، طی ۴۵ گویه از جامعه نمونه مطرح گردید که به‌منظور تجزیه و تحلیل و مشخص ساختن اطلاعات به‌دست‌آمده، به‌صورت پرسش‌نامه مطرح و در مقیاس رتبه‌ای ارزیابی و نتایج پس از پاسخ‌های پژوهش‌خواندگان به سؤالات مطرح‌شده در شاخص‌های موردنظر از طریق جدول، ترتیب آزمون مرتبط با آن‌ها به‌شرح زیر انجام گردیده است:

محاسبه‌ی امتیاز موزون وضع موجود عوامل داخلی:

جدول ۱: محاسبه‌ی وزن‌ها (درجه اهمیت) و امتیاز موزون نقاط قوت و ضعف عوامل داخلی

رتبه	نقاط قوت و ضعف	افق آینده ۱۴۰۴	وضع موجود	وزن درجه اهمیت	امتیاز موزون
۱	اقتدار فرماندهی و رهبری ولی امر مسلمین و اطاعت ولایی فرماندهان	۴/۹	۴/۴	۰/۰۳۹	۰/۱۷۱۶
	برخورداری از موقعیت ژئوپولیتیک و ژئواستراتژیک ایران	۴/۷	۴/۳	۰/۰۲۷	۰/۱۱۶۱
	نهاد بسیج و توان بسیج ملی و مدیریت نیروهای ذخیره و آموزش نظامی عمومی	۴/۹	۴/۴	۰/۰۲۳	۰/۱۰۱۲
	کیفیت نیروی انسانی دفاعی امنیتی دین‌باور ولایتمدار و شهادت‌طلب	۴/۸	۳/۵	۰/۰۳۲	۰/۱۱۲۰
	خوداتکایی و خودکفایی نسبی دفاعی امنیتی و بومی شدن فناوری‌های دفاعی	۴/۷	۴/۲	۰/۰۳۵	۰/۱۴۷۰
	وجود تجارب دفاعی هشت سال جنگ	۴/۵	۳/۶	۰/۰۴۵	۰/۱۶۲۰
	توان دفاعی ارتش و سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران	۴/۶	۳/۷	۰/۰۳۲	۰/۱۱۸۴
	توان حمله ج.ا.ا به پایگاه‌ها و یگان‌های نظامی آمریکا، غرب و رژیم اشغالگر قدس در منطقه	۴/۰	۳/۶	۰/۰۴۵	۰/۱۶۲۰
	توسعه توانایی‌های جنگ نامتقارن به منظور جبران و خنثی‌سازی کمبود جنگ‌افزارها و فناوری نظامی استخبار	۴/۹	۴/۲	۰/۰۵۲	۰/۲۱۸۴
	جمع امتیاز موزون قوت				

رتبه	نقاط قوت و ضعف	افق آینده ۱۴۰۴	وضع مورد	اهمیت	وزن درجه	امتیاز موزون
۹	نارسایی های پدافند غیرعامل برای افزایش قابلیت های دفاعی	۰/۴	۲/۵	۰/۰۷۵	۰/۱۸۷۵	
	نارسایی های ارتباط نهادمند بین بخش های لشکری و کشوری	۰/۳	۲/۴	۰/۰۸۹	۰/۲۱۳۶	
	عدم تناسب آموزش های دفاعی - امنیتی با تهدیدهای نوین	۰/۳	۲/۳	۰/۰۸۵	۰/۱۹۵۵	
	فرسوده بودن تجهیزات تأسیسات اماکن نظامی	۰/۶	۲/۳	۰/۰۸۵	۰/۱۹۵۵	
	پایین بودن سهم بودجه دفاعی	۰/۵	۲/۵	۰/۰۷۹	۰/۱۹۷۵	
	تداخل و موازی کاری های دفاعی و نظامی امنیتی در نیروها و سازمان های نیروهای مسلح	۰/۳	۲/۹	۰/۰۹۷	۰/۲۸۱۳	
	ضعف اطلاعاتی و نبود برآوردهای قابل اعتماد و جامع از دشمنان	۰/۲	۲/۲	۰/۰۷۷	۰/۱۶۹۴	
	آسیب پذیری زیرساخت های دفاعی امنیتی و نظامی (ضعف زیرساخت منسجم)	۰/۴	۲/۰	۰/۰۸۳	۰/۱۶۶۰	
	جمع امتیاز موزون ضعف	۱,۵۸۹۶				
جمع	۲/۹۹۲۵					

تحلیل وضع موجود عوامل داخلی:

با محاسبه ی صورت گرفته و میانگین عوامل داخلی و از طرفی با توجه به جمع امتیازات موزون محاسبه شده در جداول فوق (نمره ی دریافتی در وضعیت موجود عوامل داخلی در بعد نظامی کمتر از ۳ به دست آمده) این طور استنباط و نتیجه گیری می گردد که سازمان از نظر عوامل داخلی من حیث المجموع دچار ضعف می باشد.

تعیین وزن های (درجه اهمیت) و امتیاز موزون وضع موجود عوامل خارجی:

جدول ۲: محاسبه وزن‌ها (درجه اهمیت) و امتیاز موزون نقاط فرصت و تهدید عوامل خارجی

امتیاز موزون	وزن (درجه اهمیت)	وضع موجود امتیاز	افق آینده ۱۴۰۴	نقاط فرصت و تهدید	رضیعت
۰/۱۹۳۵	۰/۰۴۳	۴/۵	۴/۸	توان تأثیرگذاری نظامی - امنیتی در منطقه	تهدید
۰/۲۳۳۲	۰/۰۵۳	۴/۴	۴/۸	توان بازدارندگی ناهمگون	
۰/۱۸۰۰	۰/۰۴۵	۴/۰	۴/۶	آسیب‌پذیری فناوری‌های دشمن	
۰/۲۶۴۶	۰/۰۶۳	۴/۲	۴/۷	استقرار محوریت جبهه جمهوری اسلامی ایران در راهبردی-ترین و ثروتمندترین منطقه جغرافیایی جهان	
۰/۱۹۲۴	۰/۰۵۲	۳/۷	۴/۷	وجود گروه‌هایی با مشترکات فرهنگی در کشورهای همسایه	
۰/۲۲۴۴	۰/۰۵۱	۴/۴	۴/۹	محاصره رژیم اشغالگر قدس توسط جبهه مقاومت با حضور حزب‌الله لبنان و حماس فلسطین	
۱,۲۹۸۲				جمع امتیاز موزون فرصت	
۰/۳	۰/۳	۰/۳	۰/۳	قدرت تهاجم عملیات روانی دشمن	تهدید
۰/۴	۰/۴	۰/۴	۰/۴	حضور قدرت‌های فرا منطقه‌ای در منطقه و تعدد کانون‌های تهدید	
۰/۳	۰/۳	۰/۳	۰/۳	قدرت جنگ اطلاعاتی و الکترونیکی و الکترومغناطیسی دشمن	
۰/۲	۰/۲	۰/۲	۰/۲	احتمال حمله وسیع امریکا یا رژیم اشغالگر قدس علیه تأسیسات هسته‌ای و مراکز اقتصادی و نظامی ایران	
۰/۵	۰/۵	۰/۵	۰/۵	برخورداری امریکا و کشورهای هم‌پیمان از سامانه پیشرفته دفاع موشکی و ضد موشکی	
۰/۴	۰/۴	۰/۴	۰/۴	نفوذ در شورای امنیت و اعمال تحریم‌های اقتصادی و نظامی علیه جمهوری اسلامی ایران به منظور جلوگیری از فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای	
۰/۴	۰/۴	۰/۴	۰/۴	استفاده از قدرت هوشمند و تلفیقی علیه جبهه انقلاب اسلامی با حداکثر هماهنگی در جبهه استخبار و محیط رقابت	
۰/۳	۰/۳	۰/۳	۰/۳	استقرار اقوام مشابه در مناطق هم‌جوار کشورهای همسایه و شکل‌گیری افکار تندروی مذهبی و ناسیونالیستی و تجزیه‌طلبی در این مناطق	
۰/۴	۰/۴	۰/۴	۰/۴	توان نیروی هوایی رژیم اشغالگر قدس با ۶۰۰ فروند جنگنده پیشرفته اف ۱۶ و اف ۱۵ و تخصص‌های بالا	
۰/۲	۰/۲	۰/۲	۰/۲	قدرت و توانمندی دشمن در حوزه عملیات سایبری	
۰/۶	۰/۶	۰/۶	۰/۶	قابلیت و توانمندی دشمن در حوزه جنگ ایده‌ها و روایت‌ها و سایر علوم شناختی	
۱,۴۰۵۷					
۲,۷۰۳۹				۱	

تحلیل وضع موجود عوامل خارجی:

با محاسبه‌ی صورت گرفته و میانگین عوامل خارجی و از طرفی با توجه به جمع امتیازات موزون محاسبه‌شده در جداول فوق (نمره‌ی دریافتی در وضعیت موجود عوامل خارجی در بعد نظامی کمتر از ۳ به دست آمده) این طور استنباط و نتیجه‌گیری می‌گردد که؛ کشور از نظر عوامل خارجی من حیث المجموع دچار تهدید می‌باشد.

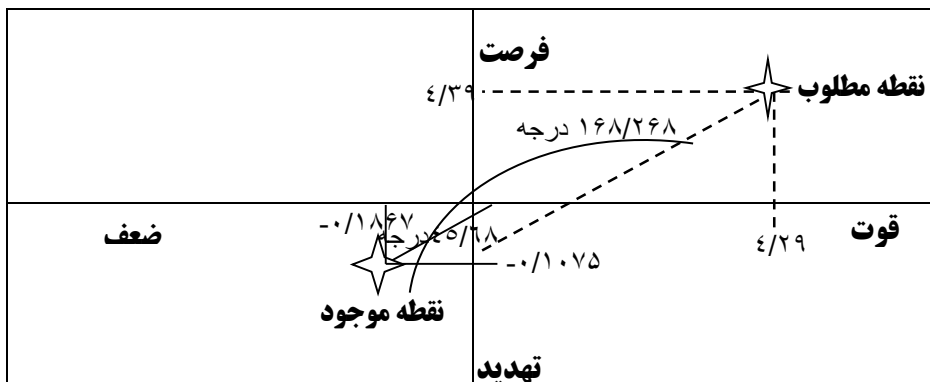
رسم نمودار موقعیت راهبردی:

جدول زیر جمع نمرات موزون گروه‌ها را نشان می‌دهد:

جدول ۳: جمع نمرات موزون گروه‌ها

قوت ۱/۴۰۲۹	ضعف ۱/۵۸۹۶	فرصت ۱/۲۹۸۲	تهدید ۱/۴۰۵۷
------------	------------	-------------	--------------

با این شرایط اگر چهار گروه قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها را طوری بر روی محورهای مختصات قرار دهیم که فرصت‌ها γ مثبت، تهدیدها γ منفی، قوت‌ها X مثبت و ضعف‌ها X منفی در نظر گرفته شوند، جمع جبری X ها طول یک نقطه و جمع جبری γ ها عرض همان نقطه را نشان می‌دهد. محورهای مختصات را نیز بر همین اساس رسم و نقطه مورد بحث را روی آن مشخص می‌کنیم و از مرکز پاره‌خطی را تا آن نقطه ترسیم می‌کنیم. این بردار بیانگر وضع موجود است. نقطه مطلوب در این دستگاه مختصات، بردار به طول $5.886 = \sqrt{4.29^2 \times 4.39^2}$ با زاویه 45° درجه می‌باشد و هدف مشخص کردن زاویه بین این دو بردار است تا با اختصاص امکانات لازم از وضع موجود به وضع مطلوب برسیم. شکل زیر در قالب یک نمودار بیان‌کننده موارد ذکر شده می‌باشد.

نمودار ۱: مشخصات منطقه راهبردی

بنابراین بردار وضع موجود دارای طول ۰/۲۱۵۴۳۷ و اختلاف زاویه ۱۶۴/۲۶۸ تا ۴۵/۶۸ درجه است. در شرایط فوق‌الذکر لازم است با اختصاص امکانات به نقطه مطلوب برسیم، لذا ضروری است امکانات به صورتی بهینه تقسیم شود. با به دست آوردن مجموع ضرایب گروه‌ها می‌توانیم امکانات موجود را طوری در راستای رفع ضعف‌ها و تهدیدها و همچنین به‌کارگیری قوت‌ها و فرصت‌ها تقسیم کنیم که رسیدن به نقطه مطلوب امکان‌پذیر گردد. بدین منظور امکانات موردنیاز ابتدا در بین مجموع قوت‌ها و ضعف‌ها و سپس بین مجموع فرصت‌ها و تهدیدها و نهایتاً بین هر یک برحسب درصد تقسیم شده است. وضعیت فعلی عملکرد بُعد نظامی برابر نمودار و محاسبات صورت گرفته در حالت تدافعی بوده و نشان‌دهنده‌ی این مطلب می‌باشد که هم ضعف داریم و هم تهدید و لذا باید با ایجاد تغییرات اساسی در روند فعالیت‌های نظامی، انحلال سازمان‌های موازی، ادغام چند سازمان با یکدیگر و گام برداشتن در راستای اقدامات صلح‌دوستانه، به دنبال به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از تهدیدات و نقاط ضعف خود باشیم.

ماتریس تعیین موقعیت و اقدام راهبردی:

پس از شناسایی عوامل محیطی (فرصت‌ها و تهدیدها) و عوامل درونی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و تعیین عوامل کلیدی از غیرکلیدی و پس از معین شدن رویکرد و جهت حرکت راهبرد سازمان از طریق ماتریس SPACE، زمان پیشنهاد و انتخاب گزینه‌های راهبرد فرامی‌رسد. راهبرد در واقع چگونگی دست‌یابی به اهداف نظامی در این حوزه را بیان می‌نماید.

بهبود در مدل SWOT و تدوین راهبرد بر اساس SWOT بهبود یافته:

در مدل SWOT پس از لیست کردن هر یک از عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها و نوشتن آن‌ها در محل‌های مربوط به خود، از محل تلاقی هر یک از آن‌ها راهبردهای موردنظر حاصل گردید و این ماتریس منجر به چهار دسته راهبرد، SO، WO، ST و WT گردید. درنهایت با قضاوت و تجزیه و تحلیل، راهبردها به شرح زیر مشخص گردیدند:

راهبرد ۱: افزایش توان بازدارندگی از طریق تکیه بر اقتدار فرماندهی و رهبری ولی امر مسلمین و توان مرجعیت شیعه در خنثی‌سازی ترفندهای دشمنان و بسیج مردمی

راهبرد ۲: تأثیرگذاری بر معادلات دفاعی و نظامی منطقه از طریق بهره‌برداری از موقعیت راهبردی

ج.ا.۱.

راهبرد ۳: افزایش توانمندی‌های دفاعی کشور از طریق بسیج مردمی و استفاده از تجهیزات، روش‌ها و تاکتیک‌های متناسب و بومی

راهبرد ۴: کاهش تأثیر تحریم‌های نظامی از طریق خوداتکایی و خودکفایی دفاعی

راهبرد ۵: مقابله با حضور قدرت‌های فرا منطقه‌ای در منطقه و تعدد کانون‌های تهدید با اتکا و بهره‌گیری از موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی و جغرافیای نظامی مناسب و تکیه بر اقتدار فرماندهی و رهبری ولی امر مسلمین

راهبرد ۶: مقابله با تهدیدهای نوین از طریق ارائه آموزش‌های دفاعی - امنیتی متناسب و با تکیه بر توان تأثیرگذاری نظامی - امنیتی در منطقه

راهبرد ۷: اتکا پرتوان بازدارندگی ناهمگون از طریق برطرف کردن نارسایی‌های پدافند غیرعامل و نارسایی‌های ارتباط نهادمند بین بخش‌های لشکری و کشوری

راهبرد ۸: رفع آسیب‌پذیری‌های زیرساخت‌های دفاعی امنیتی و نظامی و مقابله با جنگ اطلاعاتی و الکترونیکی و الکترومغناطیسی دشمن

راهبرد ۹: افزایش قابلیت‌های دفاعی با برطرف کردن نارسایی‌های پدافند غیرعامل دفاع در برابر سامانه پیشرفته دفاع موشکی و ضد موشکی

استفاده از تکنیک TOPSIS جهت رتبه‌بندی یا مرتب‌سازی مطلوبیت‌ها

مرحله چهارم پرسش‌نامه، بررسی میزان تأثیر راهبردهای استخراجی با ابزار TOPSIS است که تکنیک رتبه‌بندی یا مرتب‌سازی مطلوبیت‌ها، بر اساس میزان نزدیکی آن‌ها به پاسخ ایده‌آل (A^*) می‌باشد. در این روش، پاسخ بهینه، نزدیک‌ترین به پاسخ ایده‌آل مثبت و درعین حال دورترین آن‌ها از پاسخ ایده‌آل منفی (A^1) است. این تکنیک شامل ۵ مرحله است. اما پیش از شروع مراحل ابتدا ماتریس اولیه (تصمیم) را تشکیل می‌دهیم که در آن آلترناتیوها معرف راهبردها و عناوین ستون‌ها معرف معیارهای قوت، ضعف، فرصت و تهدید در این پژوهش‌اند.

جدول ۴: ارزیابی هر راهبرد با توجه به معیارها توسط تصمیم‌گیرنده‌ها

راهبردها	معیارها		
	+ قوت	- ضعف	+ فرصت
A1	3.23	6.73	3.03
A2	4.88	4.32	3.65
A3	6.41	4.87	5.46
A4	3.72	6.13	3.71
A5	6.22	5.01	6.53
A6	4.19	6.23	4.88
A7	7.13	4.77	5.31
A8	3.76	8.12	6.44
A9	7.32	5.22	4.32

جدول ۵: اهمیت (وزن) نسبی معیارها توسط تصمیم‌گیرنده‌ها

	+ قوت	- ضعف	+ فرصت	- تهدید
wj	۰/۱۹۲	۰/۲۳۴	۰/۲۷۷	۰/۲۹۷

مرحله ۱: تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری نرمال شده

در این مرحله مقادیر درایه‌های ماتریس اولیه طبق فرمول زیر نرمال‌سازی می‌شوند:

x_{mn} : عنصر mn ام

$$\text{Normalized - entry} = \frac{x_{mn}}{\sqrt{\sum_{n=1}^6 (x_{mn})^2}}$$

مرحله ۲: تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری وزنی نرمال شده

مجموعه وزن‌های $w = (w_1, w_2, w_3, w_4, \dots, w_n)$ که توسط عنصر تصمیم‌گیری ارائه و معرفی شده است در این مرحله توسط ماتریس تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرد تا ماتریس وزنی نرمال را به صورت زیر حاصل نماید.

$$\text{weighted - normalized entry} = W_n \times \frac{x_{mn}}{\sqrt{\sum_{n=1}^6 (x_{mn})^2}}$$

جدول ۶: ماتریس موزون نرمال شده

	تقوت +	- ضعف	+فرصت	-تهدید
A1	0.004069843	0.013974209	0.003336165	0.00599483
A2	0.009289926	0.005757906	0.004841144	0.008183436
A3	0.016028344	0.00731737	0.01083297	0.009290613
A4	0.005398318	0.011593593	0.005001613	0.006622152
A5	0.015092228	0.007744129	0.015494894	0.009038505
A6	0.006848582	0.011974936	0.008653701	0.003716928
A7	0.019831322	0.007019948	0.010245928	0.008471817
A8	0.005515035	0.020342727	0.015070719	0.004580875
A9	0.020902333	0.008406943	0.006781562	0.008765191

مرحله ۳: تعیین پاسخ ایده‌آل و پاسخ منفی ایده‌آل

پاسخ ایده‌آل که آن را با A^* نشان می‌دهیم و پاسخ منفی ایده‌آل را که با A^- نشان می‌دهیم به صورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$A^* = \left\{ (\max V_{ij} \mid j \in J), (\min V_{ij} \mid j \in J'), i = 1, 2, 3, \dots, m \right\} = \{V_{1*}, V_{2*}, \dots, V_{m*}\}$$

$$A^- = \left\{ (\min V_{ij} \mid j \in J), (\max V_{ij} \mid j \in J'), i = 1, 2, 3, \dots, n \right\} = \{V_{1-}, V_{2-}, \dots, V_{n-}\}$$

$$J = \{j = 1, 2, 3, \dots, n \text{ and } j \text{ is associated with benefit criteria}\}$$

$$J' = \{j = 1, 2, 3, \dots, n \text{ and } j \text{ is associated with Cost/Loss criteria}\}$$

A^*	0.004069843	0.013974209	0.003336165	0.009290613
A^-	0.016028344	0.005757906	0.015494894	0.003716928

مرحله ۴: محاسبه معیار تمایز و محاسبه میزان نزدیکی نسبی به پاسخ ایده‌آل

در این مرحله فاصله دو بردار چهاربعدی A^* و A^- را از بردارهای راهبردهای موجود مطابق فرمول زیر محاسبه و پاسخ‌ها را به ترتیب S^* و S' نام‌گذاری می‌کنیم.

$$S_{i*} = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_{j*})^2} \quad \text{for } i = 1, 2, 3, \dots, m$$

$$S_{i'} = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_{j'})^2} \quad \text{for } i = 1, 2, 3, \dots, m$$

حال با توجه به محاسبات صورت گرفته میزان نزدیکی پاسخ جایگزین (A_i) یا شاید (A_i') به پاسخ ایده‌آل (A^*) مطابق زیر تعریف می‌شود.

$$C_i^* = \frac{S_i'}{S_i^* + S_i'}$$

where $1 \geq C_i^* \geq 0$, and $i = 1, 2, 3 \dots m$.

apparently, $C_i = 1$ if $A_i = A^*$ and $C_i = 0$, if $A_i = A'$

جدول ۷: فاصله اقلیدسی، ضریب نزدیکی و رتبه‌بندی

رتبه‌بندی	فاصله اقلیدسی		ضریب نزدیکی	رتبه‌بندی
	Si*	Si-		
A1	0.003296	0.019857	0.857648446	۱
A2	0.009912	0.015029	0.60258557	۴
A3	0.015605	0.010479	0.401743409	۷
A4	0.004163	0.017324	0.80627582	۲
A5	0.017556	0.009218	0.344296806	۹
A6	0.00843	0.013536	0.616229649	۳
A7	0.01858	0.010678	0.364972582	۸
A8	0.014231	0.018555	0.565938573	۵
A9	0.018069	0.013502	0.427670023	۶

مرحله ۵: رتبه‌بندی ترتیب مطلوبیت

اکنون بهترین پاسخ (پاسخ بهینه) جایگزین، بر اساس رتبه و جایگاه مطلوبیت C_j^* در جدول فوق انتخاب می‌شود. یعنی نزدیک‌ترین C_j^* به پاسخ ایده‌آل همان‌طور که از شکل مقابل مشخص است، ترتیب اهمیت راهبردها مطابق مطلوبیت آن‌ها (C_j^*) به صورت ذیل می‌باشد.

راهبرد ۱ < راهبرد ۴ < راهبرد ۶ < راهبرد ۲ < راهبرد ۸ < راهبرد ۹ < راهبرد ۳ < راهبرد ۷ < راهبرد ۵

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

الف- نتیجه‌گیری

هدف اصلی این مقاله، تدوین راهبردهای مناسب برای کسب قدرت برتر دفاعی کشور در حوزه‌ی نظامی در منطقه جنوب غرب آسیا (بر اساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی) می‌باشد. کلیدواژه بحث دفاعی سند چشم‌انداز «بازدارندگی همه‌جانبه» است. ویژگی بازدارندگی همه‌جانبه به‌کارگیری تمامی مقدرات و ظرفیت‌های کشور در راستای مقابله با توطئه‌ها و تهدیدات دشمنان می‌باشد. ایجاد بازدارندگی همه‌جانبه؛ مستلزم وجود هم‌افزایی در خلق قدرت فزاینده است. بنابراین ابزار قدرت‌زایی؛ در بطن مفهوم بازدارندگی همه‌جانبه نهفته است. وجود پسوند «همه‌جانبه» در واژه «بازدارندگی همه‌جانبه» حاکی از به‌کارگیری تمامی ابعاد و مؤلفه‌های قدرت‌زا می‌باشد. رویکرد کلی سند چشم‌انداز توسعه همه‌جانبه و متوازن است؛ بنابراین کسب جایگاه اول در همه زمینه‌ها و ابعاد قدرت (به‌ویژه قدرت **نظامی** منطقه) در بطن آن مستتر است. یافته‌های این تحقیق را می‌توان در قالب راهبردهای تدوین شده در دو بعد قدرت‌افزایی و قدرت‌سازی جهت رسیدن به قدرت برتر نظامی در منطقه بر اساس سند ۱۴۰۴ شمسی موردتوجه قرار داد. در بعد قدرت‌افزایی اگر جمهوری اسلامی ایران نوعی موازنه در حوزه‌ی منطقه‌ای به موازات تأثیرگذاری بر معادلات دفاعی و نظامی از طریق بهره‌برداری از موقعیت راهبردی و ایجاد و بهره‌گیری از قدرت نهضتی انجام دهد. در آن شرایط بسیاری از مخاطره‌ها و تهدیدات منطقه‌ای ایران کاهش می‌یابد. این اقدام مستلزم آن است که ایران متناسب با تهدیدات برخورد‌ها و محیط امنیتی پیرامونش و با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود ضمن تهدید سوزی و مقابله با کانون‌های تهدید و فرصت‌سازی، راهبرد نظامی خود را جهت اقدام بازدارنده انجام دهد. تا بتواند انتظارات سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی را بر مبنای عزت، اقتدار و تولید قدرت برآورده سازد. در بعد قدرت‌سپاری مهم‌ترین مشخصات راهبردهای تدوین‌شده با مدنظر قرار دادن دفاع همه‌جانبه بر موارد ذیل تأکید دارد: تکیه بر اقتدار فرماندهی و رهبری ولی امر مسلمین و یکی بودن مدیریت نظامی و سیاسی کشور، تقویت انسجام درونی در سطوح لشکری و کشوری، خوداتکایی و خودکفایی صنعت دفاعی، تکیه بر بسیج مردمی و تجهیزات و تاکتیک‌های بومی، شناسایی و مقابله با تهدیدات نوین و آینده و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای مقابله با آن‌ها و توجه به پدافند غیرعامل می‌باشد. با محاسبه‌ی صورت گرفته این‌طور استنباط و نتیجه‌گیری گردید که اولویت‌بندی

اهمیت و اجرای راهبردها برای کسب قدرت برتر دفاعی در حوزه نظامی در منطقه جنوب غرب آسیا با توجه به امتیازات کسب‌شده ۷ راهبرد که بیشترین امتیاز را کسب نمودند به ترتیب اولویت به شرح زیر پیشنهاد می‌گردند:

ب- پیشنهاد

راهبرد ۱: افزایش توان بازدارندگی از طریق تکیه بر اقتدار فرماندهی و رهبری ولی امر مسلمین و توان مرجعیت شیعه در خنثی‌سازی ترفندهای دشمنان و بسیج مردمی

راهبرد ۴: کاهش تأثیر تحریم‌های نظامی از طریق خوداتکایی و خودکفایی دفاعی

راهبرد ۶: مقابله با تهدیدهای نوین از طریق ارائه آموزش‌های دفاعی - امنیتی متناسب و با تکیه بر توان تأثیرگذاری نظامی امنیتی در منطقه

راهبرد ۲: تأثیرگذاری بر معادلات دفاعی و نظامی منطقه از طریق بهره‌برداری از موقعیت راهبردی ج.ا.

راهبرد ۸: رفع آسیب‌پذیری‌های زیرساخت‌های دفاعی امنیتی و نظامی و مقابله با جنگ اطلاعاتی و الکترونیکی و الکترومغناطیسی دشمن

راهبرد ۹: افزایش قابلیت‌های دفاعی با برطرف کردن نارسائی‌های پدافند غیرعامل دفاع در برابر سامانه پیشرفته دفاع موشکی و ضد موشکی

راهبرد ۳: افزایش توانمندی‌های دفاعی کشور از طریق بسیج مردمی و استفاده از تجهیزات، روش‌ها و تاکتیک‌های متناسب و بومی

بررسی تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد که در حال حاضر در زمینه قدرت دفاعی برتر منطقه کار قابل ملاحظه‌ای صورت نگرفته است. لذا در این تحقیق می‌توان با تدوین راهبردهای قدرت دفاعی برتر منطقه در حوزه نظامی بر اساس سند چشم‌انداز و شناسایی تهدیدات، فرصت‌ها، نقاط ضعف و قوت با توجه به نگاه به آینده بخشی از خلأ مباحث تئوریک در حوزه‌ی قدرت دفاعی کشور را جبران نمود. همچنین در عنوان تحقیق و متغیرهای آن، نسبت به تحقیقات قبلی نوآوری وجود دارد.

فهرست منابع :**الف-منابع فارسی**

- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات.
- آقاجانی، احمد و عسگری، محمود، (۱۳۹۱)، عوامل و ویژگی‌های سیاست دفاعی جمهوری اسلامی ایران، تهران: مرکز تحقیقات راهبردی، نامه دفاع، شماره پیاپی ۳۰.
- افشردی، محمدحسین (۱۳۸۶)، طرح‌ریزی راهبردی نظامی در صحنه جنگ و عملیات، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- پورشاسب، عبدالعلی (۱۳۸۶)، دکترین نظامی جمهوری اسلامی ایران، رساله دکتری، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- پورعزت، علی‌اصغر (۱۳۸۹)، مدیریت راهبردی عصر مدار، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام)
- جمشیدی، محمدحسین (۱۳۸۴)، مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در جهان، تهران، نشر دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
- چگینی، حسن (۱۳۸۴)، نظام مدیریت استراتژیک دفاعی، تهران: نشر آجا
- زرقاتی، سید هادی (۱۳۸۵)، ارزیابی عوامل و متغیرهای مؤثر بر قدرت ملی و طراحی مدل سنجش قدرت ملی کشورها، رساله دکتری جغرافیای سیاسی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس
- زرقانی، سید هادی (۱۳۸۸)، تحلیل و ارزیابی متغیرها و شاخص‌های قدرت نظامی، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال ششم، شماره ۲۳
- زرقاتی، سید هادی (۱۳۹۱)، سنجش و رتبه‌بندی قدرت ملی کشورها در جهان اسلام، مطالعات جهان اسلام، سال اول، شماره دوم.
- شمخانی، علی (گفتگو، زمستان ۱۳۸۰)، راهبرد دفاعی ایران پس از جنگ تحمیلی، فصلنامه دفاعی-امنیتی، شماره ۲۹.
- عسگری، محمود (۱۳۸۶)، شاخص‌های قدرت منطقه‌ای، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال پنجم، شماره هجدهم.

- قانون چهارم برنامه توسعه، (۱۳۸۳)، تهران، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- گروه مطالعات دفاع (۱۳۹۴)، تدوین راهبردهای کسب قدرت برتر دفاعی منطقه بر اساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- مرادیان، محسن (۱۳۸۷)، شاخص‌های اصلی سنجش قدرت دفاعی کشورها، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال ششم، شماره ۲۳، ۱۳۸۷
- مطالعات گروهی دوره ششم سیاست دفاعی (۱۳۹۴)، راهبردهای کسب قدرت برتر دفاعی منطقه بر اساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- ناظمی اردکانی، مهدی (۱۳۹۳)، الگوی برآورد راهبردی توان دفاعی از بعد نیروی انسانی، فصلنامه راهبرد دفاعی، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی، تهران، سال دوازدهم شماره چهل و هفتم پاییز ۱۳۹۳
- نوروزی، محمدتقی (۱۳۸۵)، فرهنگ دفاعی-امنیتی، تهران، انتشارات سنا
- وحیدی: سلاح هسته‌ای در دکترین هسته‌ای ایران جایی ندارد، خبرگزاری برنا، ۱۳۹۰/۷/۵

